

Sucha a potoky

Středočeský kraj i Praha jsou přes třicet let pod vlivem hydrologických anomálií. Někdy je vody moc a po zbytek času hrozně málo. Pominu skutečnost, že dlouhodobé srážkové průměry jsou také **pod normálem**, v naší krajině historicky obvyklým.

text: Jaroslav Poupě foto: Vladimír Urban

Vše se promítá do skladby rybích společenstev postižených vodotečí a především do charakteru potoků jako ekosystémů a významných krajinných prvků. Je známo, že v hustě zalidněné západní a střední Evropě se po dlouhá staletí toky napřimují. Důvodem bylo získání ornice, odstranění bažin a s nimi spojených chorob a invazi komárů, byla tu lodní plavba a splavnost. Nárůst počtu obyvatel prostě vyžadoval utvářet krajinu tak, aby byla obyvatelná a narůstající množství lidí uživila. To, že populace původního obyvatelstva, alespoň tedy tam, kde v Evropě žije přes 160 obyvatel na km², v posledních letech mírně klesá, je asi normální a správné (u nás je to jen 136 osob na km², ale i to je až dost). Ve mně dobře známých středočeských a pražských potocích, kde před čtyřiceti lety žilo hodně pstruhů, střívlů, vranek, mřenek, mihulí a někde i sekavců a dalších druhů, dnes panují jiné podmínky. Třeba v Janovickém potoce jsem jako hospodář jednou za dva roky s agregátem tlumil jelce tlouště, protože se přemnožil. Dnes se většina vodotečí dá nazvat bezrybnými. Málo rybek, které v nich přežívají, rozhodně rybáře k vodě netáhne. Někdy tam dočasně plavou ryby, které se vysadí, nebo ty, které se tam dostaly z rybníků na povodí.

Dnes kupříkladu Okrouhlický potok na Benešovsku na 12 km údolnice teče v napřímeném korytu. Je v něm jediná tůň, navíc uměle vytvořená a udržovaná, aby chaťaři měli vodu na zalévání. Jako zajímavost uvádím, že zde existující trampská osada Sioux měla druhý název Údolí Klikatého potoka. To dnešní napřímení ale nespáchal člověk! Je to dílo hydrologických anomálií. Už staří a zkušení vodaři říkali: „Když je dlouhodobé sucho, tak jde dno potoka za vodou.“ To znamená, že se zařízne a narovná. A výsledek je, že ryby nemají kde plavat. Dlouhodobý pokles odchovné kapacity menších, převážně pstruhových toků vyvolal krizi, která byla na odborné úrovni řešena na mnoha konferencích. Stav, kdy pstruh a lipan, tedy dominantní druhy prvních dvou rybích pásem, jsou plošně udržovány jako druhy jen zásluhou rybářů, je obecně známo. Fakt je, že nebyť těchto aktivit, dnes už o těchto druzích mluvíme v minulém čase. Bohužel, forma ochrany je většinou klasicky ochrannářská. Ryby vysazované rybáři právě před rybáři chráníme, aby jich tolik neuložili. Jenomže si musíme uvědomit další skutečnost. Naši prapředkové kormorána neznali a vydra byla oblíbený lovný druh - nejen pro kožešinu. A žádná forma lidského lovu nebyla schopna tento druh zlikvidovat. Na rozdíl od moudrých předků dnes vydře poskytujeme nejen bezduchou ochranu, ale

ještě ji na náklady státního rozpočtu uměle rozšiřujeme do oblastí, které roztomilě tvory užijí. Ale uvědomme si, že hydrologicky narušené toky nemají pro ryby základní nezbytné podmínky, tedy loviště, stanoviště a úkryt, prostě podmínky k žití neposkytují. Odchovná kapacita z původních, dejme tomu 400 kg/ha klesla na horko těžko 100 kg/ha. Tady ryb moc neplave a jsou vesměs menší, ale vydra, volavka či norek zde nacházejí dokonalé loviště. Ryby se před nimi neschovají, ba ani neuplavou!

V této souvislosti jsem nedávno hovořil s jedním zarytým ochráncem přírody o pražském Prokopském údolí.

Argumentoval, že v posledních tisíci letech se délka toků zkrátila o dvě třetiny a že tedy teď musíme napravovat to, co už není. Vůbec ale nebral v potaz, že došlo k zničení ekosystému přírodní rezervace s unikátní mykocenózou. Zmizela locika vytrvalá a další rostlinné druhy. Přírodní a dlouhodobě stabilní koryto vodoteče, kde žily a spontánně se reprodukovaly zde původní ryby, kam vytahovali z Vltavy kam vytahovali z Vltavy úhoří, bylo i s rybami zasypano zeminou. Ochránář

se s mými argumenty vyrovnal hravě. Tvrdil, že nepřirozené meandrování vodoteče obnoví rezervu vody v krajině. Jenže si myslím, že i když „vodní architekti“ nové koryto potoka v rámci trvanlivosti vykamenovali a vybetonovali, stejně moc stabilní nebude. Proč? Protože tímto přítokem neprotéká voda, která sem na povodí naprší! Rád bych se mýlil. Ovšem právní a technická forma provedení je taková, že byť je krajina schopna chyby a omyly člověka postupně napravovat, v těchto nenormálních podmínkách se jí to nepodaří. To by se musel navrátit dlouhodobý srážkový režim v krajině a hlavně voda z horní části vybetonovaného povodí přítoků Prokopského potoka by nesměla být přímo odváděna do Vltavy! Je mi jasné, že tu už raky nikdy neuvidím. Také blešivec, zdejší dominantní koryš z hlediska zde původního bentosu, se bude hodně dlouho pokoušet znovu osídlit svou původní biocenózu. Ještě štěstí, že na Asuánu nikoho nenapadlo vybudovat špičkovou malou vodní elektrárnu, aby se kšefty hýbaly.

